

Ege Coğrafya Dergisi, 10 (1999), 39-52, İzmir
Aegean Geographical Journal, 10 (1999), 39-52, İzmir-TÜRKİYE

TÜRKİYE'DE 1995 SEÇİM SONUÇLARININ SOSYO-DEMOGRAFİK GÖSTERGELERİ¹

*Social-Demographic Gradients in Election
Geography of Türkiye (1995)*

Aydın İBRAHİMOV²- Selver ÖZÖZEN²

Summary

One of the political life dynamic indicators of every country is the election results. Therefore, the results of the elections have to constitute geography of the elections in this respect. The significant changes in the election results are more prominent in the countries where inner dynamics are very influential. Republic of Türkiye may be accounted for these dynamics. Some countries may have differences from those of Türkiye's in terms of having different opinions, but it must be remembered that they are different parties.

In this text the differences between the provinces and regions are considered and than the conclusions are added to the results of the general elections for the parliament in 1995. According to the results of these elections, when the seven parties are put in order considering their majority in any of the provinces, what we see is not applicable in every

¹Bu çalışma Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri Enstitüsü, III. Ulusal Nüfusbilim Konferansı'nda bildiri olarak sunulmuştur.

²Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Fen -Edebiyat Fakültesi Coğrafya Bölümü

constituency in Türkiye. If we consider the constituencies in region of Türkiye where we find a general order reflecting the general order in whole country. The results of the general elections in 1995 are 69.3 % right votes, 30.2 % left votes and 0.5 % independent votes.

We clearly observe that in some geographical regions, cultural and political differences are the factors which constitute these different results. What is more, there might be some geographical location, demographic structure, the process of urbanisation process, industrialisation, social and cultural gradients, etc. Evaluation of these factors affecting the election geography will be one of the basic aims of this paper.

Giriş

Her ülkenin siyasi hayat dinamiğinin göstergelerinden biri de seçim sonuçlarıdır. Bu araştırmanın amacı da seçim sonuçlarından yola çıkarak seçimin mekan farklılığını ortaya koymak veya onun coğrafyasını yapmaktır. Seçim coğrafyasının özelliği çoğu zaman muhafazakar olup, pek çok değişme göstermez. Fakat hem ülkeden ülkeye hem de aynı ülkede zaman içinde değişimler gözlenebilmektedir. Değişimler daha çok iç dinamizm taşıyan ülkelerde olmaktadır. Türkiye Cumhuriyeti de bunlardan biridir. Türkiye son yıllarda her alanda hızlı bir gelişme süreci yaşarken, bu süreç içinde geleneksel değerlerle batının modern düşünce girişimleri karşı karşıya gelmiştir. Çok az ülkede farklı siyasi kanatların dışında bir görüşe sahip olan partilerde Türkiye'deki gibi ayrılıklar görülmektedir. Bu bakımdan Türkiye'nin seçim sonuçları analizi büyük önem taşımaktadır. Burada konunun genel değerlendirmesi siyasi bilimcilere bırakılarak coğrafi bakış açısından değerlendirme yapılacaktır.

Bu makale “Türkiye'nin Seçim Coğrafyası” adlı araştırma projesinin bir bölümünü oluşturmaktadır. Seçim sonuçlarının farklı dağılımını etkileyen birkaç nokta bulunmaktadır. Tarihsel geleneksellik, adayların kişisel özellikleri ile mekanın ekonomik ve sosyo-demografik yapısı seçim sonuçlarını şekillendirmektedir. Burada sadece 1995 yılı milletvekili seçim sonuçlarını değerlendirerek, iller ve bölgeler arası farklılıklar ortaya çıkarılmıştır. Aynı zamanda 1991 yılı milletvekili seçim sonuçları ile karşılaştırma yaparak bu dönemdeki değişim gözlenmiştir. Kuşkusuz seçim coğrafyası şu veya bu bölgenin ilin, ilçenin ve köyün siyasi portresini tümüyle açıklayamaz. Bu ancak entegre bir araştırmanın konusudur.

Burada partilerin ülke içindeki sıralaması, il ve bölge bazında bu sıralamanın durumu, idari birim bazında oy dağılımı, siyasi bakımdan benzer

alanlar ile sağ ve sol partilerin seçim sonuçlarına göre bölge ve il karşılaştırması yer almaktadır. Coğrafi farklılıklar bilimin diğer dallarında olduğu gibi seçim sonuçlarında da çeşitli şekillerde etkisini göstermektedir. Bunları incelemek araştırmancının esas amaçlarından biridir. Diğer coğrafya araştırmalarında olduğu gibi bu çalışmada da bölgeleşme değerlendirilmesi yapılmıştır. Bu değerlendirmeler kartografik yöntemlerle görsel hale getirilmiştir.

Türkiye'de Seçim Coğrafyasının Portresi

Seçim analizi genelde iki aşamada yapılmaktadır. Birincisi yerel seçim sonuçlarının, ikincisi ise genel seçim sonuçlarının değerlendirilmesidir. Bu dikey bir dağılım olmakla birlikte yatay dağılım da bulunmaktadır. Coğrafi bir değerlendirme için arazideki yatay dağılım büyük önem taşımaktadır. Özellikle burada mekan farklılığının çeşitli sosyo-ekonomik, kültürel ve tarihsel faktörlerle ilişkileri ilgi çeken noktalardır.

1991 ve 1995 seçimlerini karşılaştırdığımızda partilere göre oy dağılımında büyük farklar ortaya çıkmaktadır. Çizelge 1'de görüldüğü gibi RP ve DSP oylarını artırırken diğer partilerin oylarında azalma gözlenmiştir. Bilindiği gibi 1991 seçimlerinde % 16.5 oranında paya sahip olan ve ülke bazında dördüncü sırada bulunan RP, bu iki seçim arasındaki sürede oylarını yaklaşık % 5 oranında artırarak birinci olmuştur (% 21.4). 1991 seçimlerinde % 24 ile ikinci olan ANAP, 1995 seçimlerinde % 4.4 oranında oy kaybetmesine rağmen % 19.6'lık oy oranı ile aynı sırayı korumuştur. 1991 seçimlerinde %27 oranında oy ile birinci sırada olan DYP oyların % 8'ini kaybederek % 19.2 ile üçüncü sıraya inmiştir. 1995'te DSP oyların % 3.8'ini kaybederek dördüncü ve CHP ise oyların % 10'unu kaybederek beşinci parti olmuştur(Çizelge: 1. Bu sonuçlara göre en büyük atılım RP, en büyük kayıp da CHP'de olmuştur.³

İl bazında RP 1995'te 32 ilde birinci olup, 13 ilde ikinci ve dördüncü, 8 ilde de üçüncü ve beşinci olmuştur. Yine RP 3 ilde altıncı, 1 ilde de (Tunceli) dokuzuncu sırada yer almıştır. 1991 seçimlerinde ise rakamlar oldukça farklıdır. Bu yılda RP 20 ilde birinci, 10 ilde ikinci, 16 ilde üçüncü, 23 ilde dördüncü ve 13 ilde de beşinci olmuştur. Buna göre bu iki seçim dönemi arasında RP'nin gelişim puanı +48 olmuştur.

Bölgesel değerlendirmeye göre RP 1995 seçimlerinde birinci sıraya ulaştığında partiye yeni bölgeler de katılmıştır (Doğu Anadolu ve İstanbul⁴).

³ CHP 1991'de SHP adı altında seçimlere katılmıştır.

⁴ İstanbul'un seçimlerdeki özel durumundan dolayı ayrı bir bölge gibi adlandırılmıştır.

TÜSES tarafından yapılan araştırmaya göre Meclise giren partiler içinde RP, yandaşları arasında kırsal alanda yaşayanların en yüksek olduğu parti olarak belirtilmiştir. Şunu da belirtmek gerekir ki, RP 1991 seçimlerinde birinci sırayı aldığı illerde durumunu tümüyle koruduğu halde, yalnız Muğla, İzmir, Aydın, Tunceli, Şırnak, Kırklareli, Kırşehir ve Kastamonu'da gerileme göstermiştir.

Parti Adı	1991 Oy Oranı (%)	1995 Oy Oranı (%)	Gelişim Puanı
RP	16.5	21.4	+48
ANAP	24.0	19.6	-1
DYP	27.0	19.2	-38
DSP	10.8	14.6	+4
CHP	20.8	10.7	-139

ÇİZELGE:1-1991 ve 1995 Milletvekili Seçimlerinde Oyların Partilere Göre Oransal Dağılımı.⁵

ANAP 1995 seçimlerine göre 13 ilde birinci, 25 ilde ikinci, 28 ilde üçüncü, 10 ilde dördüncü, 2 ilde beşinci ve 1 ilde sekizinci sırada bulunurken 1991 yılında ise 8 ilde birinci, 34 ilde ikinci, 22 ilde üçüncü, 9 ilde dördüncü olmuştur. Bu yıllar arasında ANAP'ın değişim oranı -1 olmuştur. ANAP'ın oy yükselme bölgeleri Karadeniz ve İç Anadolu bölgeleri olup, kayıp verdiği alanlar ise dağınık haldedir. Fakat genel bir sıralama yapılacak olursa Akdeniz ve Doğu Anadolu bölgelerindeki kayıp veren illerin sayısı daha fazladır. ANAP'ın oyunu koruduğu iller de dağınık haldedir, fakat burada da yoğunluk Karadeniz bölgesindedir.

DYP'ne baktığımızda parti 1995'te 1991'den farklı olarak toplam oy dağılımına göre ikinci sırada yer almıştır. DYP 1995 yılında 23 ilde birinci, 14 ilde ikinci, 16 ilde dördüncü, 2 ilde beşinci (Malatya ve Erzincan) olmuştur. 1991'de ise 38 ilde birinci, 12 ilde ikinci ve 10 ilde dördüncü durumdaydı. DYP konumunu Ege ve Marmara'da koruduğu halde, Karadeniz, İç Anadolu, İstanbul ve farklı bölgelerden bazı illerde düşüş göstermiştir. Yeni kazandığı iller ise çoğunlukla Doğu Anadolu bölgesinde toplanmış olup gelişme puanı -38'e düşmüştür (Çizelge: 1).

DSP, 1995 seçimlerinde ülke genelinde dördüncü olup, 7 ilde birinci parti iken aynı yılda 8 ilde ikinci, 11 ilde dördüncü, 9 ilde beşinci 17 ilde altıncı, 8 ilde yedinci, 3 ilde sekizinci ve 2 ilde (Bitlis, Van) dokuzuncu olmuştur. 1991 seçimlerinde ise 3 ilde ikinci, 10 ilde dördüncü, 56 ilde beşinci,

⁵ Değerlendirme için meclise giren partilerin oyları hesaplanmıştır.

1 ilde altıncı ve 1 ilde sekizinci olmuştur. DSP'nin oy artışı esas Marmara ve Ege, ikinci sırada da Karadeniz bölgesinden karşılanır. Parti konumunu çoğunlukla İç Anadolu'da korumuş, sırasıyla Doğu ve Güneydoğu Anadolu'nun ardından azalarak, Karadeniz ve Akdeniz bölgelerinde kayıplar olmuştur. Partinin gelişme puanı +4'dür.

Meclise giren 5 partiden sonuncusu CHP'dir. Bu parti 2 ilde (Hatay, Tunceli) birinci olup, 5 ilde ikinci, 6 ilde üçüncü, 16 ilde dördüncü, 27 ilde beşinci, 18 ilde altıncı, 2 ilde yedinci ve 2 ilde de sekizinci olmuştur (Bitlis, Van). 1991 yılındaki durum ise, 16 ilde birinci, 13 ilde ikinci, 19 ilde ikinci, 21 ilde dördüncü ve 4 ilde beşinci idi. CHP'yi bu iki yılda karşılaştırdığımızda hiçbir ilde artış olmadığı görülmüştür. Durumunu değiştirmeyen illerin çoğunluğu Karadeniz'de kayıplar ise her bölgede yoğunluktadır. En yüksek kayıplar Doğu ve Güneydoğu Anadolu'da, daha hafif kayıplar Marmara, Ege ve Karadeniz bölgelerinin bazı illerinde olmuştur. Gelişme puanı -139'a düşmüştür.

İllere göre dağılıma baktığımızda 1995 yılında 1991 yılı parti sıralamasının tekrarlanması yalnız Bursa'da görülmektedir. En yüksek değişim puan değeri ise Van'da görülmektedir (Şekil 1).

Bu sıralama değişimine göre illeri 4 gruba ayırıyoruz,

- 1- Değişmeyen il (Bursa).
- 2- Hafif değişim gösteren iller (24 il)
- 3- Orta değişim gösteren iller (33 il)
- 4- Yüksek değişim gösteren iller (16 il)

Bu sınıflandırmayı kullanarak birkaç sonuca ulaşabiliriz. Coğrafi bölgelere göre hafif değişim en çok Karadeniz Bölgesinde özellikle de Doğu Karadeniz bölümünde görülür. Yüksek değişimler ise bu dönemlerde de göç olgusunun devam ettiği Doğu ve Güneydoğu Anadolu bölgelerinde yoğunlaşmıştır. Gaziantep'ten Kars'a kadar seçmenlerin değişim dinamiği açıkça görülmektedir. İç Anadolu bölgesindeki illerin çoğunluğu bu sınıflandırmaya göre orta değişim grubuna girmektedir. Burada da bir mekan birliği ortaya çıkmaktadır (Eskişehir, Ankara, Kırşehir, Aksaray, Niğde). Marmara bölgesinde en yüksek değişim oranı İstanbul ve Balıkesir illerinde görülmektedir. Onları orta değerlerle Trakya'da yer alan Kırklareli-Tekirdağ hattı izlemektedir. Benzer durum Ege bölgesinde de görülmektedir. Nispeten çoğunluk orta değişim grubundadır. Orta mekanı burada 2 kuşak halinde görüyoruz. Bunlar Kütahya-Uşak-Afyon ile İzmir-Aydın kuşağıdır. Hafif değişim gösteren iller ise Denizli ve Muğla'dır. Akdeniz bölgesinde illerin çoğunluğu hafif değişim göstermiştir. Özellikle Antalya bölümünde bir bütünlük görülmektedir. Bütün bu verilere göre şu sonuçları çıkarabiliriz :

1- Marmara bölgesi karma özelliklerini burada da koruyarak 4 grubu da içermektedir.

2- Hafif değişim gösteren iller genel olarak Karadeniz bölgesinde görülmektedir.

3- Yüksek değişim gösteren iller Doğu ve Güney Doğu bölgelerinde yoğunlaşarak belirgin bir kuşak oluşturmaktadır.

4- Üç büyük merkezden yalnız İstanbul yüksek değişim göstermekte, Ankara ve İzmir ise orta derece değişim görülmektedir.

Bu değerlendirmeler coğrafi sınırlar içinde yapılmıştır. Coğrafi sınırları bir kenara bırakırsak, değişim dinamiği bakımından bütünlük gösteren yeni bölgeler ve üniteler ortaya çıkmaktadır. Haritada da görüldüğü gibi ortaya çıkan altı büyük bölge coğrafi mekan ortaklığı göstermektedir. Batıdan doğuya doğru gidildiğinde orta derecede değişim gösteren alanlar iki büyük bölge halinde görülmektedir. Hafif değişim gösteren iki bölge ve yüksek değişim gösteren Doğu ve Güneydoğu Anadolu bölgeleri ile İstanbul'dur. Doğu Anadolu'da Kars'tan başlayıp, güneyde Adana'ya kadar uzanan devamlı bir kuşak oluşturmaktadır.

Bu kuşaklar yanında bazı anomaliler de göze çarpmaktadır. Örneğin, Marmara'da değişim gösteren Balıkesir, İç Anadolu'da Kırıkkale, Karaman ve Nevşehir, Akdeniz'de Hatay, Doğu Anadolu'da Hakkari ve Tunceli gibi.

Türkiye'de Genel Seçimlerin Bölgesel Yansıması

Coğrafya araştırmaları arasında özellikle siyasi coğrafya konularında ülke özelliklerinin bölgesel özellikler ile karşılaştırılması çok önemli bir faktördür. Ne derecede bölge içi genel durumu ülke genelini yansıtıyorsa, o derecede ulusal seçim bütünlüğünden bahsedebiliriz.

Konumuza gelince, bu bütünlük genel siyasi kültürün bölgesel olarak yansımasının bir göstergesi olabilir. Kuşkusuz burada birbirine benzer değerler farklı seviyeleri ve tipleri yansıtabilir. Bu bakımdan milletvekili genel seçimlerinin sonuçlarına göre ülke bazında oy sıralamasının bölgesel yansımasının analizi çok önemli bir göstergedir.

1995 seçim sonuçlarına göre, sıralamaya koyduğumuz 7 parti üzerinden bölgesel bir değerlendirme yapılmıştır. Partilerin aldıkları toplam oylara göre ülke bazındaki sıralaması şöyledir : RP, ANAP, DYP, DSP, CHP, MHP ve HADEP. Bu sıralamanın hiçbir ilde tümüyle tekrarlandığı görülmemektedir (Şekil 2). En yüksek göstergeler Sakarya, İstanbul, Gaziantep, Samsun, Bolu, Zonguldak ve Bayburt'ta görülürken, en düşük göstergeler (Türkiye'deki parti

sıralamasına hiç uymayan) ülkemizin güneydoğu kesiminde yer alan Mardin, Şırnak ve Van'da görülmektedir.

Bölgeler açısından baktığımızda, Marmara bölgesi Türkiye genelini az çok yansıtırken, Akdeniz bölgesinde yalnız Burdur ve Kahramanmaraş ülke genel sıralamasının % 57'sini tekrarlamaktadır. Güneydoğu Anadolu'da ise uç göstergeler dışında uyum % 29'u geçmemektedir. Ege bölgesi her zamanki gibi ortada kalan bir bölgedir. Burada yalnız üç ilde uyum % 29'un altında kalmaktadır. İç Anadolu bölgesinde illerin çoğunluğunda % 29'dan fazla uyum görülmektedir. Benzer durum Karadeniz bölgesi için de söz konusudur. Burada da nispeten uyum yüksektir. Doğu Anadolu bölgesinde ise illerin çoğunda uyum % 29'un altındadır. Burada maksimum uyum en fazla 3 parti sıralamasında görülmektedir (% 43 ile Malatya, Bingöl, Bitlis ve Siirt).

Bu haritada da Burdur, Bartın, Bingöl ve Hakkari gibi çevresine göre farklılıklar gösteren anomaliler dışında bazı bölge içi ve bölgelerarası kuşakları gösterebiliriz. Bu kuşaklardan bazıları şunlardır:

- 1-İstanbul - Zonguldak arası
- 2- Artvin - Ağrı arası
- 3- Erzincan-Elazığ, Erzurum-Tunceli-Muş-Adıyaman ve Diyarbakır halkası
- 4- Akdeniz kıyı kuşağı
- 5-Muğla-Denizli-Afyon-Isparta-Konya-Aksaray-Niğde-Kırşehir-Ankara kuşağı
- 6- Çanakkale-Balıkesir-Kütahya-Uşak-Eskişehir-Bilecik kuşağı.

Konu ile ilgili önem taşıyan diğer bir değerlendirme de sağ ve sol partilerin karşılaştırılmasıdır. Bu durum her zaman ülke gündeminde olmuş ve olacaktır. Burada hem ülke, hem de bölgesel bazda ilgi çekici nokta çoktur. Ülke durumunun bölge bazında projeksiyonunu yaparak, bazı sonuçlara ulaşabiliriz. 1995 yılı milletvekili genel seçim sonuçlarına göre Türkiye'de toplam oyların % 69.3'ünü sağ partiler oluşturmaktadır. Sol partiler % 30.2 ve bağımsızlar da % 0.5'lik bir paya sahiptir. İl bazında oyların dağılımında büyük parçalanmalar görünür.

Sağ oyların en yüksek göstergeleri Karadeniz bölgesinde olup, Doğu Karadeniz (Bayburt % 94.2, Rize %92.1) Bölümünde yüksek oranlara ulaşmaktadır. Sol oyların en yüksek göstergeleri ise Doğu ve Güneydoğu Anadolu'da (Hakkari % 59.1, Diyarbakır % 51.1) görülür. Bunlara uygun olarak sağın da en düşük göstergeleri % 40.9 ile %48.4 olmuştur. Bağımsız adaylarda da en yüksek rakamlar bu bölgelerde çıkmaktadır (Şanlıurfa % 8.4, Iğdır % 5.9).

Sağ ve sol oyların ülke çapındaki durumuna dayanarak, bölgeler arasında da sağın mutlak çoğunluğu, İç Anadolu (Ankara ve Eskişehir dışında) ve

Karadeniz (Zonguldak, Bartın, Ordu ve Sinop dışında) bölgelerinde ortaya çıkmaktadır. Ege bölgesinde Afyon ve Kütahya'nın dışında Marmara'da Bursa, Bilecik ve Sakarya'nın dışında sağın nispeten üstünlüğü görülüyor. Akdeniz bölgesi ise iki parçaya bölünüyor. İçel, Adana ve Hatay yöresinde sağın nispeten üstünlüğü görülürken, karşı tarafta Antalya bölümü ve "doğuya" yakın olan Kahramanmaraş'ı görüyoruz .

Doğu Anadolu bölgesinde özel bir durum görülür. Diğer bölgelerde "anomalileri" dikkate almadığımızda bölge içinde bir uyum söz konusudur. Doğu Anadolu'da ise bölge içinde bir uçurum vardır. Genelde bölgenin yaklaşık yarısında sağ mutlak çoğunluğu oluşturmaktadır. Fakat sağ oy oranları Bingöl (% 86.6), Elazığ (% 83.2) ve Erzurum'da (%85.2) diğer illere göre büyük farklar gösterirler. Güneydoğu Anadolu'da ise Urfa ve Adıyaman dışında sağın nisbi çoğunluğu görülüyor.

Şeklin daha belirtici olması için, sağ ve sol partilerde oy dağılımının karşılaştırması yapılmıştır (Şekil 4). Buna göre ülke bazında sağ oyların sol oylara üstünlüğü ortalama 2.29'dur. 48 ilde bu oran ortalamanın üzerindedir. Bu oranın bölgelere göre durumu şöyledir:

- 1- İç Anadolu bölgesinde 3 ilin göstergesi 2.29'un altındadır.
- 2- Karadeniz bölgesinde 3 ilin göstergesi 2.29'un altındadır.
- 3- Doğu Anadolu bölgesinde 5 ilde gösterge 2.29'un altındadır.
- 4- Marmara bölgesinde 10 ilden 4'ünün göstergesi 2.29'un üstündedir.
- 5- Ege bölgesinde 8 ilden 3'ünün göstergesi 2.29'un altındadır.
- 6- Güneydoğu Anadolu bölgesinde 2 ilin göstergesi 2.29'un üstündedir.
- 7- Akdeniz bölgesinde ise illerin yarısının göstergesi 2.29'un üstündedir.

Ülke ortalamasına en yakın iller, Erzincan (2.28), Mardin (2.27), Ordu (2.27), Aydın (2.30), Manisa (2.31), Sinop (2.31) ve Çanakkale (2.25)'dir.

Sosyo-demografik ve ekonomik sentezleri içeren nüfus değişiminin illere göre dağılımını ele alarak yaptığımız değerlendirmelerde, nüfus değişim oranı yüksek olan illerde, partilerin sıralama değişimlerinin de yüksek oranda olduğu görülmektedir. DİE'nün hazırladığı nüfus değişim haritasına baktığımızda değişimin -1 olduğu illerin çoğunluğu Karadeniz ve İç Anadolu bölgelerinde toplanmıştır. Yüksek olduğu iller kıyı kesimleri ile Güneydoğu Anadolu bölgesinde toplanmıştır. 1990 yılından bu yana Güneydoğu Anadolu bölgesinde yaşanan sosyal güvenlik ve geçim sıkıntısı kırdan kente oradan da büyük merkezlere büyük oranda göç hareketine neden olmuş, bu durum bütün istatistik göstergelerin değişmesine yol açmıştır. Demografik açıdan kentleşmenin kısmen yerine gelmiş olmasına karşılık ekonomik ve sosyal kentleşme aynı oranda gerçekleşmemiştir. Bunun en önemli nedeni nüfusun

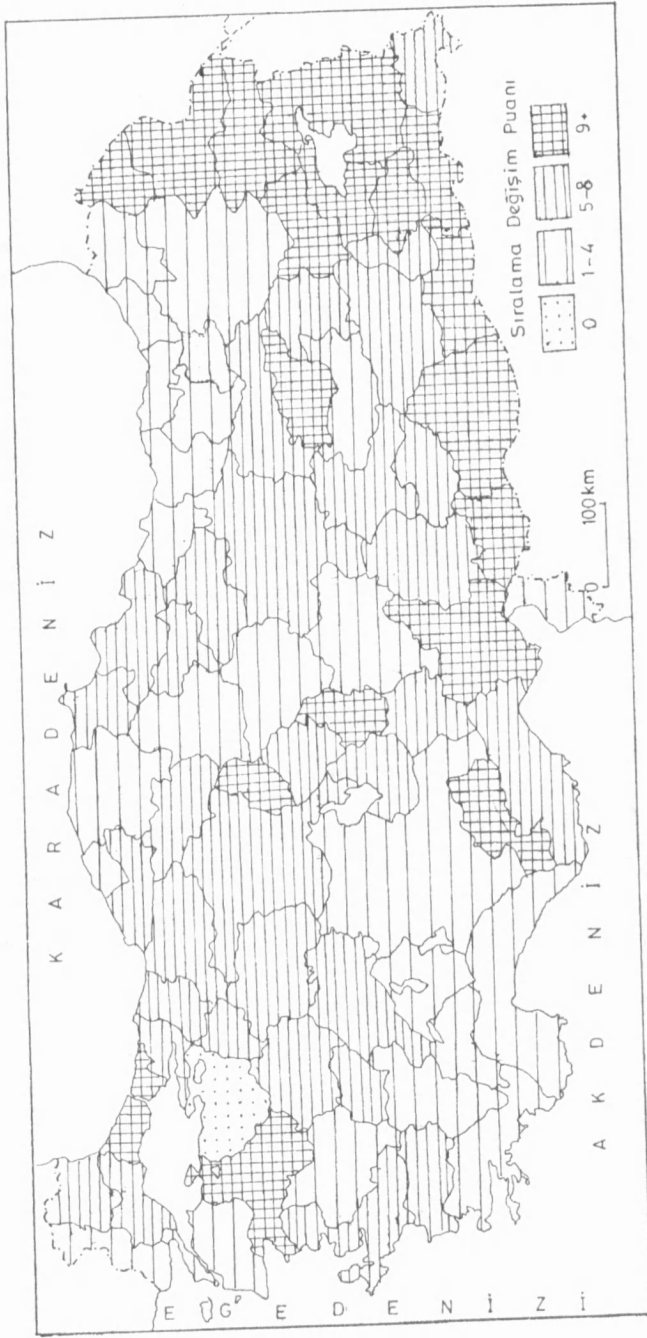
kendi iç dinamizmi ile kontrolsüz bir şekilde artmasıdır. Bunda bölgede gelenekselliğin ve aşiret sisteminin hala çözülememesi ve siyasi partilerin de bu durumu adeta bir oy deposu gibi değerlendirmesidir.

Buna göre oy değişimi ile nüfus değişimini karşılaştırdığımızda Güneydoğu Anadolu bölgesi, Van ve İstanbul'da sebepleri farklı olsa da bu iki değişimin belirgin olduğu görülmektedir. Buna karşılık Bursa ve Antalya'da bu iki değişim arasında ters bir orantı söz konusudur (Şekil 1).

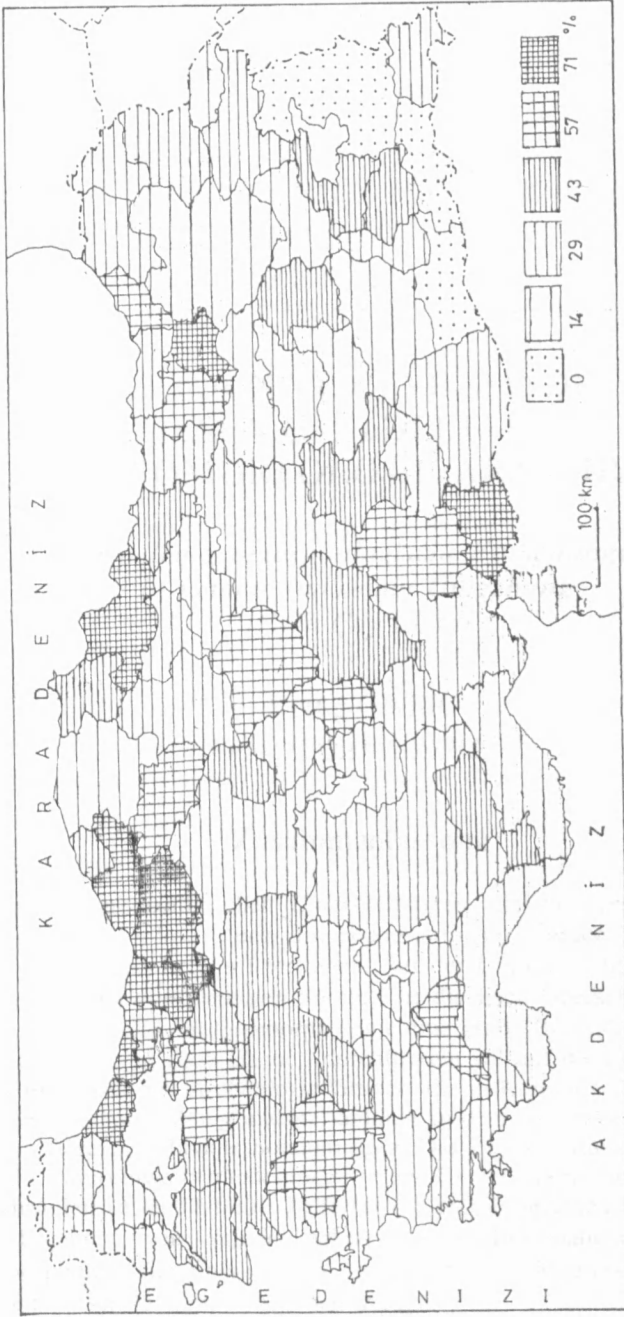
Sonuç olarak, farklı bölge ve illerde benzer rakamlara tüm değerlendirmelerde rastlanmıştır. Ülkede bölgeler arası sosyo-ekonomik eşitsizlik, kültürel ve siyasi mekan eşitsizliğini de beraberinde getirmiştir. Hayat standardının farklılığı düşünce farklılığına dolayısıyla seçmenlerin eğilimlerine yansımıştır. Bu da siyasi coğrafya üzerinde etkisini göstermektedir. Son milletvekili seçimlerinde bu açıkça görülmektedir. Seçim sonuçlarının değerlendirilmesinde kullanılan bütün kriterler Türkiye'de Trakya gibi birkaç yöre hariç, seçim sonuçlarının coğrafi ortam birliğine uymadığını göstermektedir. Özellikle, sebebi ne olursa olsun göçlerin, büyük merkezlerde oluşturduğu farklı siyasi kültürlerin seçim sonuçlarını önemli derecede etkilediği görülmektedir. Aynı coğrafi mekandaki farklılıklar, siyasi kültür özelliklerinin ve gelenekselliğin daha etkili olduğunu ortaya çıkarmaktadır.

Kaynaklar

- ERDER, N. 1996, Türkiye'de Siyasi Parti Seçmenlerinin Nitelikleri, Kimlikleri ve Eğilimleri, TÜSES Yay. Ankara.
- ÖZER, A. 1998, Modernleşme ve Güneydoğu, İmge Yay. Ankara.
- Milletvekili Genel Seçimi (20.10.1991) DİE Yay. No: 1511, Ankara.
- Milletvekili Genel Seçimi (24.12.1995) DİE Yay. No: 1866, Ankara.
- Türkiye İstatistik Yıllığı 1996, DİE Yay. No: 1985, Ankara.

Şekil 1: 1991 ve 1995 Milletvekili Seçimlerinde Partilerin Aldıkları Oylara Göre İl Bazındaki Sıralamasında Görülen Değişimler.

Şekil 2: 1995 Milletvekili Genel Seçim Sonuçlarına Göre Türkiye Genelindeki Parti Sıralamasına İllerin Uyuma Durumu.